

Den lika arfsrätten tenderar, som sagdt, att klyfva jordegendomen. Så länge en sådan klyfning af lagen motarbetas, skulle den lika arfsrättens införande endast så mycket mera drifva till bemödande att kringgå lagstadgandet härom. Kejs. Senaten har också tagit sagde fråga i öfvervägande och under 11:o föreslagit, en ny författning rörande jordafsöndring och hemmansklyfning böra utarbetas, för att Ständerna föreläggas.

Härpå torde den rätta lösningen af alla dessa förhållanden bero. Får jorden utan vidare delas, så hindrar den lika arfsrätten icke, att den stannar inom familjen; och troligen skall då i de flesta fall äfven sytnings betingande bortfalla, emedan de små jordlotterna icke kunna bära den, d. v. s. den blir svårare att utgöra, när ett hemman, deladt i flera lotter skall föda flera familjer. Huru långt åter hemmansklyfningen skall kunna sträckas, det bestämmes i hvarje fall af jordens beskaffenhet och jordbrukets ståndpunkt, och därför kan på förhand ingen måttstock uppgöras. Troligt är, att, der flera söner i en familj finnas, friheten att dela jorden skall drifva bebyggarena till stegrad arbetsamhet, så att, om någon möjlighet dertill finnes, nybyggen för de yngre sönerna komma att upptagas. Hvad vid det närvarande jordbruket utgjort ett hinder för nyodlingar, har varit bristen på äng. Men detta hinder försvinner med ängsodlingens utbredande. Jemförelsevis få äro de trakter i landet, der på hemmanen odlingsmark saknas, och på de flesta finnas mossor och kärr för många generationers arbete.

Rätt besinnadt torde kanske lagens ändring i här ifrågavarande punkt vara det första nödvändiga. När då engång hemmanens delning blifvit vanligare skulle införandet af den lika arfsrätten icke komma att stå i strid med seden; och lagstadganden mot sytningar skulle blifva öfverflödiga, emedan sådanes betingande då skulle förbjuda sig sjelf.

Att nödvändigheten af lättad jordklyfning och jordafsöndring numera så ampelt erkännes, är glädjande finna. Det är visst icke den enda fråga¹ af dem, vi efter förmåga sökt förfäktas, som numera kommit till heders. Men den har för undertecknad det särskilda intresse, att dess behandlande i tidningen Saima i tiden bidrog att påskynda sagde blads onda bråddöd. Skulle Saima ännu lefva, skulle den visst göra stora ögon vid läsningen af Kejs. Senatens förslager.

J. V. S.

40 35 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 11, november 1861

ACTA SOCIETATIS SCIENTIARUM FENNICÆ. TOM. VI. HELSINGFORSIÆ 1861.

Detta band af Vetenskaps Societetens Handlingar erbjuder icke flera för en större allmänhet njutbara afhandlingar, då de flesta utgöras af strängt vetenskapliga specialundersökningar.

Det egna sorgliga fall förekommer, att tvenne af dessa afhandlingar härröra från medlemmar i Societeten, hvilka, sedan desamma inlemnades, med döden afgått, nemligen från professorerna af Schultén och Woldstedt. Den förre hade i 17 år, från Societetens stiftelse 1838

¹ En annan dylik är sågningsfriheten, för hvars förordande Red. i årtal efteråt fått mottaga slängar såsom en öfverbevisad skogsutrotare. Det är löjligt, att tänka tillbaka derpå.

ända till sitt afskedstagande från professorsbefattningen, varit Societetens sekreterare, d. v. s. den, som vid mötena föredrager och besörjer om alla Societetens angelägenheter. Hvarje band af Handlingarne har också räknat ett antal af honom författade matematiska afhandlingar.

Tomen innefattar vidare en matematisk afhandling af L. L. Lindelöf, tvenne i mineralogin af N. Nordenskiöld, en om den medicinska verkan af mjöldrygor af Felix v. Willebrand, tvenne redogörelser af E. J. Bonsdorff för anställda försök med spirometern, ett instrument, som tjänar att pröfva den kvantitet luft en individ förmår i ett andetag inandas, kemiska analyser meddelade af A. E. Arppe, om Grekers och Romares böcker af E. af Brunér, anteckningar i Nord-Tschudiskan af Aug. Ahlqvist samt Enare-Lappska språkprof m. m. af A. Andelin. Dessutom några smärre notiser.

Populärare uppsatser äro: Underrättelser om boktryckeriet i Finland af F. W. Pipping och Om strömmarne i Östersjön af Albin Stjerncreutz samt slutligen Minnestal öfver aflidne medlemmar, hållna vid Societetens årshögtider, af G. Rein öfver Wilhelm Gabriel Lagus, af L. L. Lindelöf öfver Nathanael Gerhold af Schultén, af L. H. Törnroth öfver Carl Reinhard Sahlberg.

Professor W. G. Lagus hade, då han 1858 tog afsked från denna sin befattning, varit lärare vid universitetet i *fyratjefem* år. Få torde de vid universitetet examinerade jurister och administrativa embetsmän i detta land vara, som icke åtnjutit hans undervisning. Hans utgifna skrifter, för det mesta rörande Finlands historia, äro icke få. N. G. af Schultén blef som ganska ung docent och icke långt derefter professor samt var i *trettienie* år universitetslärare. Genom sina skrifter hade han gjort sig känd äfven i utlandet. Äfven C. R. Sahlberg, som blef docent 1804, tjänade vid universitetet till 1841 eller i *trettiesju* år. Han utmärkte sig som entomolog, och hans förnämsta arbete är en beskrifning på Finlands insekter. De nya släkten och arter af dessa smådjur, han påfann, torde utgöra ett icke ringa antal, och många af dem bära hans namn. Han fick ännu nära tjugu år efter sitt afskedstagande njuta af en lugn ålderdom och anlade under denna tid på sin egendom, Ylänegård, den största och rikaste fruktträdgård, som i Finland finnes.

LEÇONS DE CALCUL DES VARIATIONS, PAR L. LINDELÖF —, RÉDIGÉES EN COLLABORATION AVEC M. L'ABBE MOIGNO. PARIS 1861.

Detta arbete, ehuru tryckt i Paris, hör genom sin författare den inhemska litteraturen till och bör räknas densamma till heder.

Hvad Variations-kalkyl vill säga, det kunna vi icke för läsaren förklara. Att afskrifva Förf:s definition skulle icke göra saken klarare för den, som icke förut känner, hvad man förstår med funktioner, parameter o. s. v. Men hvartill den tjänar kan man förstå af t. ex. följande geometriska tillämpning. Om man har en kroklinje af gifven längd med båda ändar fästade vid en gifven rät axel, kring hvilken den kan svänga sig, så frågas: hvilken krökning skall kroklinjen hafva, för att förd kring axeln beskrifva den största eller den minsta yta?

Variationskalkyln är ungefär 150 år gammal, och man har offlåtligt arbetat på dess fullkomnande. Ett sådant arbete är äfven vår landsmans, professor Lindelöf's. Genom de förenklingar, han i denna kalkyl infört, har han sökt göra den lättare att handhafva och möjliggöra

lösningen af problemer, hvilka man för kalkylens förut invecklade beskaffenhet nödgats lemna å sido.

Abbé Moigno är en berömd matematiker, eljest prest vid kyrkan St. Sulpice i Paris. Hans »collaboration» torde inskränka sig dertill, att Förf. haft tillfälle underkasta sitt manuskript denna utmärkta vetenskapsmans pröfning. Arbetet lärer varit ämnadt att ingå i en af Abbé Moigno påbörjad Lärokurs i matematik, ehuru planen sedan blifvit ändrad, kanske derföre, att denna speciela del skulle kommit att intaga för stor plats i kursen. Den är likväl, såsom titeln antyder, indelad i föreläsningar, fjorton till antalet.

Professor Lindelöf har haft mycket utmärkta föregångare i denna del af matematiken, tidigare sådane som Euler och Lagrange, på senaste tid Cauchy och Sarrus m. fl., af hvilka isynnerhet den förre är Europeiskt namnkunnig. Det är icke lätt att lägga något väsentligt till den bygnad, sådane mästare uppfört. Må vi likväl hoppas, att en sådan ära af de i vetenskapen kompetenta skall tillerkännas vår landsman.

20 VERSUCH EINER MOKSCHA-MORDVINISCHEN GRAMMATIK NEBST TEXTEN UND WÖRTERVERZEICHNISS VON D:R AUGUST AHLQVIST. ST. PETERSB. 1861.

Äfven detta bevis för Finsk vetenskaplig verksamhet har sett dagen utom landet och på ett fremmande språk. Det är nemligen utgifvet på Vetenskaps-Akademins i St. Petersburg bekostnad och utgör första delen af den serie lingvistiska undersökningar, Dr Ahlqvist är sinnad offentliggöra under den allmänna titeln: *Forschungen auf dem Gebiete der Ural-Altäischen Sprachen*. Förf. fortsätter detta arbete Castréns »Nordische Reisen und Forschungen», hvilka först för ethnographen och språkforskaren öppnat utsigter öfver detta förut okända gebit, som innefattar en öfver två verldsdelar utbredd folk- och språkfamilj. Glädjande är det, att sålunda förvissas derom, att arvet efter Castrén icke gått utom fäderneslandet, att den bana, han anvisat, och på hvilken han skördat så rika frukter, fullföljes af en Finne – och, man bör hoppas det, skall fortfarande af Finnar beträdas, så länge på den ännu skördar för vetenskapen stå att vinna.

Förf. nämner i förordet, att redan 7 ark af arbetet voro tryckta på Svenska, förrän han beslöt sig till att utgifva detsamma på Tyska språket. Och detta kan endast billigas, emedan arbetet sålunda vunnit en läsarekrets, hvilken detsamma eljest skulle saknat. Han har haft en föregångare i den Tyska filologen *von der Gabelentz*, hvilken skrifvit utkast till en Mordvinsk grammatik. Men Gabelentz nödgades samla allt sitt vetande om språket ur en öfversättning af Nya Testamentet, hvilken är högst felaktig och illa gjord. Dess språk är också den andra Mordvinska dialektens, Ersä, medan Dr Ahlqvists arbete angår Mok-scha-dialekten.

Mordvinernas hela litteratur inskränker sig till sagde Nya Testamentet. Eljest är bristen så stor, att Dr Ahlqvist, för att kunna bifoga några språkprof, nödgats med en infödings tillhjälp göra öfversättningar till mordvinskan.

Förf. uttalar sin tacksamhet för erhållen hjälp vid öfversättningen och goda råd vid utarbetandet.

JOHAN LUDVIG RNEBERGS SAMLADE ARBETEN. I, II & III. HFORS 1861.

Det stöter något, att tala om en skalds *arbeten*. Verser frambragta med svett och möda hafva aldrig stått högt i människors mening. Mängden af läsare tänker dessutom om poeten, som bonden om herremannen, att det egentliga kännetecknet på honom är, att han ingenting gör bara skrifver vers. Man läser det dessutom i poesin mångfaldigt attesteradt, att skalden är en sångfogel, som icke kan åtaga sig något annat värf i verlden, än det att sjunga för sitt eget nöje; verlden må sedan lyssna till sången, om den så behagar.

10

Ondt är det också icke precis om versmakare af den sort, som icke arbetar. Men om verklig poesi måste man erkänna, att den är genomarbetad i minsta detalj. Och en diktsamling är så verkligen ett arbete, d. v. s. frukten deraf. Improvisatörer hafva funnits, till hvilkas sång man med förtjusning lyssnat; men sällan har den tålt vid att nedskrifvas och läsas eller öfverhufvud att ljuda från andra läppar än improvisatörens egna.

Kärt är det att se Runebergs skaldestycken alla samlade i en inhemsk upplaga, hvilken man utan förebråelse kan taga i handen; ty sådant har i sjelfva verket icke varit fallet med ett stort antal läsare, hvilka, då dels särskilda häften af de första upplagorna voro ur bokhandeln utgångna, dels det Svenska eftertrycket erbjöd så mycket på ett ställe och i ett så lockande format, icke kunde motstå frestelsen att förskaffa sig denna på orätt väg tillkomna upplaga. Af den senare med Förf:s begifvande i Sverge tryckta upplagan torde deremot knappt något exemplar kommit till Finland. Och den närvarande inhemska upplagan har också framför den fördelen att vara fullständigare.

20

Tilläggen finnas i 2:a bandet, som innehåller förnämligast Öfversättningar och Bearbetningar. Här äro ett antal sådane samlade ur Morgonbladet för 1832–37 och ur samma källa hafva några prosaiska uppsatser blifvit hemtade, berättelser och kritik.

30

Första bandet, som redan längesen är i allmänhetens händer, innehåller de Lyriska originaldikterna, Svartsjukans Nätter, de mindre Episka dikterna och Legender samt bland prosaiska stycken Trädgårdsmästarens bref; det tredje de större Episka dikterna: Elgskyttearne, Hanna, Julqvällen och Nadeschda. För det fjerde återstå Kung Fjalar, Sägner och säkert de psalmer i profpsalmboken, som äro fullkomligt nya.

Hvem glömmar sig icke, då han mottager dessa häften, vid att åter omläsa det af gammalt kända, uppsläende boken här och der och af en blick mellan bladen förledd att ännu skära upp det ena arket efter det andra. Är det väl hos den, som känt Runebergs dikter från den stund, de först trädde i dagen, den egna ålderns stämning, eller är det dikternas, som gör dem så allvarliga? Der i vissa af de episka sångerna, de större, hvilat väl en stilla humor öfver det hela; men öfver de lyriska breder sig ett allvar, som väl icke sjunker ned till veklig klagan, men också icke upplöses i ett glädtigt mod. Naturen, som, man kan väl säga alltid, ger taflan dess grund, är stilla, fridfull, och känslan antager dess både stämning och uttryck, flödar aldrig öfver, tanken vänder oftast sin blick från naturens eviga, men evigt förgängliga skönhet att söka en frid, som icke bär denna ofrid i sitt sköte.

40

50

Jag fordrar då ej mer, hvad jag förlorat, åter
Af dig du hulda mor!
En graf du blott mig unne, der din källa gråter

Och der din poppel gror.

Och en tid skall komma, då basunen ropar,
Och då rymden samlar sina stjernehopar,
Och åt vanskligheten, och åt kaos gärdar
Välden, som fyllde det herrliga blå.

Uppå den graf, der verldens forntid hvilar,
Fördrömmar du din qväll!

10

Du flyktande ande på fremmande strand,
När söker du åter ditt fädernesland? --

O hvarför gaf ej Han med sitt allmagts-Blif
En evig vår åt Din oskulds blomsterlif?

Bodde du i fjerran land ändå,
Ingen oro der ditt hjerta røjde, --

20

O gläds, att allt, hvad vanskligheten säger,
En dröm blott är, som sväfvat kring ditt läger
I evighetens famn.

Men det tvång, jag bebor,
Är det sällaste tvång,
Ty engång skall det dö --
Och jag hoppas och tror.

30

Vid salighetens tömda mjödhorn
Lära mig skönare verldar drömma.

Dessa exempel tagna ur skilda dikter, kunde flerfaldt ökas. Man förvånas, när man letande genomgår de erotiska dikterna, att *äfven* i dessa ofta återfinna en tanke på förgängligheten. Om kärleken:

Äfven ibland öknens törnen
Ser han blott olympens salar --

40

Suckar anden engång, tryckt af sin bojas ok,
O hur saligt att ila
I den älskades armar då!

Älska yngling --
Frost och domning följa sen.

Engång måste våren vissna,
En gång glädjen, o hjerta!

50

Älska, njut och låga, sköna blomma,
Vecklad ut i fägring mer och mer;
Innan hösten må en engel komma,
Som dig bryter och åt himlen ger.

Rosen lutar blek om kinden,
Fjäriln domnar under vinden,

Men på kullen, der de bergas
 Nya sköna rosor färgas,
 Och i doftet
 Öfver stoftet
 Svärmar fjärlars flock –

—
 Flicka ej din tjugande gestalt,
 Färgen ej på dina rosenkinder
 Nej! en kärlek till det stora allt
 Är den makt, som vid din famn mig binder.

10

Äfven »Idyll och Epigram» återklingar af känslan:

Att det sköna är förgängligt,
 Att det ljufva icke dröjer.

Men då vi anmärkt denna i Runebergs lyriska dikt så ofta återkommande tanke på förgängligheten, har vår mening ingalunda varit att beteckna den såsom vek och klagande eller ens såsom blind för lyckan af lifvets gåfva. Hvarje läsare vet, att så icke förhåller sig. Tvärtom, den utgör en fortfarande lofsång öfver all goda gudars gåfva i lifvet. Men den glömmar sällan att gåfvan skall njutas, emedan den tillhör *blott* stunden. Likaså hafva redan de anförda exemplen gifvit en vink derom, att denna dikt hänvisar på en högre tröst vid alltings förgänglighet; och denna hänvisning till ett oförgängligt lif saknas till och med sällan. Det är dock detta, som gör dikterna allvarliga. Det står kanske i samband med den Runebergska sångmöns kärlek till och förtrolighet med den nordiska naturen, hvars sol kastar sina qvällsskuggor äfven öfver människornas tankar och känslor, åtrå och fröjder. Och det kan vara fråga derom, huruvida antikens mönster, som ofta blifvit anmärkt och påstådt, mera än naturbetraktelsen i Runebergs dikt bredt detta stilla lugn äfven öfver de mänskliga individerna i densamma, deras känslor och handlingar. Detta konstnärliga lugn och jemnmått bidrager i sin mon till diktens allvar.

20

30

Men vi ville icke ingå i något bedömande, endast uttala ett vid återläsningen erfaret intryck – intrycket af att den verld, i hvilken skalden inför läsaren, ehuru skön den är, likväl framstår såsom blott den försvinnande bilden af världen i dess sanning. Derföre sluta sig äfven Ehrströms sköna, rhythmiskt lugna, af ett lätt vemod genomflägnade toner, med hvilka dessa dikter först fördes kring land och rike, i sjelfva verket till deras anda. Der är icke söderns glödande känsla och lekande fantasi. Der är nordens korta vår och sommar, som njutas, men med ständig erinran derom, att deras skönhet är så kort och förgänglig, och dock med den tröstande visshet, att de förblifva, genom att ständigt återkomma.

40

Denna anda är äfven de episka sångernas, ehuru de borgerliga förhållanden, som i flera af dessa utgöra skildringens föremål, öfver den djupare lyriska betraktelsen breda det reela lifvets behaglighet.

Nadeschda och Kung Fjalar, som spela på fremmande grund, tillhöra en annan kategori, likasom Svartsjukans Nätter bland de lyriska sångerna. *Kung Fjalar* står på romantisk botten, och der röra sig våldigare passioner, inför hvilka lifvet icke behåller en objektivt gifven pregel utan framstår som ett verk af individens fria sjelfbestämning, öfverlemnadt åt hans krafters spel – skenbart, emedan likväl individens afsigter, för att förverkligas, måste ikläda sig den objektiva ordningens

50

form och emedan just denna ordnings nedsättande till blott medel för individens ändamål, lärer honom, att han räknat orätt. Hans egna beräkningar bringa honom ofärd; ändamålets tillfällighet, oberättigade art framträder i de valda medlenas otillräcklighet för, omotsvarighet mot detsamma. Förgängligheten i de menskliga ödena är icke omedelbart gifven ordning, utan förmedlad af människans egen skuld. En annan är, om vi så få säga, *Elgskyttarnes* filosofi. Äfven den »väl-förståndige Petrus»,

10 som sitter i vänners krets värderad och känd

som lugn betraktar

— en trogen maka och skådar
Väl uppfostrade barn, som blomstrande plantor vid
bäcken,

äfven han vet, att

20 — det höfves dock bäst den förgängliga menskan att glädjas,
Liksom ikorn, lätt i sin håg, på det bräckliga flarnet,
Seglar från våg till våg och väntar att hinna till stranden!

Och han har vid sin sida tiggaren Aron, för honom och för läsaren ett manande vittnesbörd om den menskliga lyckans vansklighet, som med rätta talar:

Gud kan säga, att sjelf jag min ofärd vållat, en annan
Säge det ej — —

30

För menskligt öga har den »ärlige tiggaren» ingen skuld, icke ens deri, att han, i stället att, sedan »det herrliga Kangas» var förödt, arbeta hos andra, fattade

Stafven och tågade af, barnhopen på kälke bakom sig;

ty han följde äfven häri den gifna ordningen, det, som för honom och hans likar gällde för rätt, för gudasändt öde. Väl ser han ofta med ängslan till kyrkogårdarne, besinnande:

40

Du, hvar dig unnas en gång att hvila ditt tröttade hufvud
Vet ej, och fremling blir du i dödens gård, som i lifvets.

Men med förnöjsamt sinne begär han dock sitt bröd och spelar sin giga:

— — — som syrsan
Sitter, fast solen är knapp, på det vissnade bladet och
sjunger.

50

Och denna sistanförda är bilden af hela det lif, som i *Elgskyttarne* lefver. Det är syrsans, som sjunger, fast solen är knapp, och bladet vissnar. Det är i denna mening vi sade, att andan i de Episka sångerna är densamma som i de Lyriska. Det är sålunda, som äfven de Episka

genomgåås af samma allvar, detta likväl här mildradt genom teckningen af personernas förhandenvarande lefnadsförhållanden och af deras ro i dessa.

Utan särskild erinran hafva säkert våra läsare gjort den reflexion, att detta allvar i Runebergs dikt är Finska folkets, samstämmade med allvaret i Finlands naturförhållanden och i folkets historiska öden. Men det är kanske icke orätt att tillägga, att det funnit sin sångare i den tidpunkt, som tillika utgör en vändpunkt för detta folks medvetande och lif. Och i Runebergs dikt är äfven denna öfvergång afbildad.

Det torde väl förut blifvit anmärkt, att Runebergs lyrik aldrig besjunger det nationela lifvets yttringar, hvarken krigets eller fredens bragd. Det är naturen, ungdomen, kärleken, ålderdomen, döden, aldrig hjeltedaten, regeringsvisheten, vetandet, konsten, som utgör dessa sångers föremål. Äfven de tidigare episka dikterna, som hafva en inhemsk botten, röra sig i familjelifvet och den stilla medborgerliga kretsen för t. ex. prestens och bondens arbete. I *Elgskyttarne* är det enda historiska »det ädla geväret», men i den så fulländade miniatyrbilden, *Julqvällen*, uppträda dock redan majoren och soldaten Pistol såsom historiens representanter. Hade icke »Grafven i Perho» i tiden föregått denna dikt, kunde det sägas, att man med öfverraskning här läser: 10

Finland stod för hans själ, det kulna, torftiga, gömda,
Heliga fädernesland; och den gråa kohorten från Saimens
Stränder, hans lefnads fröjd, hans femtioåriga stolthet,
Trädde på nytt för hans syn — — —

Det synes såsom skulle Runebergs sång, för att höja sig till en vidare krets och till menskliga intressen, omfattande något mera, än individens små sorger och fröjder, nödgats vandra utom fäderneslandets gräns, såsom skett i Nadeschda och Kung Fjalar. Man måste, för att i fäderneslandet se något annat, än denna jordtorfva, för att hafva ett andligt fädernesland i allt, hvad nationens verksamhet genom seklernas lopp skapat, veta att der finnas andra nationer med andra öden, med andra sträfvanden och med andra frukter af desamma. Likaså har Runebergs dikt i de sistnämnda sångerna likasom gjort denna upptäcktsfärd. Furstemakten och aristokratin med de i dem rotade historiska intressena, de af dessa beroende sedliga konflikterna och den åter i dessa konflikter till passion stegrade böjelsen, de hade ingen historisk mark på Saarijärvis moar. Man kan, om man så vill, anse redan *Svartsjukans Nätter* bilda ett trappsteg till detta: »paullo majora canamus». 40

Men hon återvände, dikten, från dessa försöksfärder åt öster och vester till den jord och det folk, hvars andas barn hon är, dock icke mera för att besjunga naturen och kärleken, familjens och det stilla borgerliga lifvets skiftande glada eller nedslående vexlingar, utan för att i bild gestalta detta folks historiska lif, dess känslor och intressen såsom en nations och dess ur dessa framgångna bragder och öden. Runeberg har sjelf genomlevvat denna öfvergång hos Finska folket från medvetandet om blott dess egendomliga familje- och medborgerliga lif, fästadt vid detta land med dess egendomliga natur, dess moar och tusen sjöar, till dess gryende medvetande om sig såsom nation, såsom ett folk i historien; och vi vete hvar och en, hvilken mäktig länk hans dikt varit och är i denna öfvergång. 50

Det är återläsningen af de tidigare dikterna, som fört Ref. till denna betraktelse, i hvilken, han hoppas det, skalden sjelf skall finna äfven

uttrycket af den enskilda tillgifna hågkomsten af den tid, på hvilken dessa dikter föddes, naturlig hos den, som sett dem födas, och som i eget lif har erfarenheten af den allmänandans utvecklingsgång, han sökt återfinna i utvecklingen af skaldens dikt.

TECKNINGAR OCH DRÖMMAR AF *-a -g*. H:FORS 1861.

10 Anonymiteten i detta *-a -g* är väl så genomskinlig blifven, att ingen läsare tvekar om anledningen, hvarföre boken här anmäles näst efter Runebergs Samlade arbeten.

Titeln är väl känd för Litteraturbladets läsare, då de flesta af Teckningarne och Drömmarne förut gläddt dem i bladets spalter. En annan del har likaså varit förut synlig i andra blad och kalendrar, både i Sverige och i Finland utgifna. Men äfven nya hafva i denna samling tillkommit, ehuru Ref., som icke kunnat följa med detta utom Litteraturbladet förut synliga, är osäker om, hvad som är nytt och hvad förut meddeladt.

20 Det är bladets läsare ingen hemlighet, att flera af teckningarne innehålla en smula qvinnoemancipationsbidrag. Ingalunda dock så, som skulle de förorda qvinnans berättigande att bära det företrädesvis manliga klädesplagget. Men de skildra dock med förkärlek qvinnans tillbakasatta ställning i lifvet. Man kan väl mot skildringens effekt anmärka, att den vanligen är lånad från turkar och hedningar. Effekten skulle blifvit helt annan, om man sett skildrad, vi säga icke en dame's i Parisersalongerna, men också blott en bondhustrus från Savolaks uppträdande i hennes hem, isynnerhet om detta hem tillika är ett hem för välstånd, såsom der oftast, och för nyktert lif på mannens sida, såsom der vanligen är fallet. Vår tanke är verkligen, att den framstående
30 tendensen och ensidigheten i de valda skildringarne något skadat intrycket af desamma.

Men tendensen är icke alltid lika påtaglig. Teckningar finnas i samlingen, som äro endast konstnärliga teckningar, bilder af fröjder eller vanligare smärtor i qvinnans lif, andra teckningar, som skildra blott det menskliga lifvet som sådant, och Drömmar, som dikta ett andligt lif i naturens företeelser eller, såsom Andersens sagor, hos andra hvardagliga saker och ting. Huruvida drömmar något betyda, omtvistas ännu, som man vet. Men att dessa Drömmar alltid hafva någon betydelse, derom kan gerna icke tvistas; det är tvärtom klart, att de äro till för sin betydelses skuld. Att den i dem inlagda betydelsen
40 icke alltid är lika sinnrik, hör till de menskliga tingens ordning; den är det dock oftast och med få undantag anslående.

Och de vore icke diktade, dessa teckningar och drömmar, om i dem icke funnes något annat, än hvad ett klyftigt förstånd kan ur dem utförklara. Sjelfva sättet att teckna och drömma utgör deras väsentliga värde. En s. k. poetisk tanke är icke ett torrt omdöme eller en bindande slutledning. Den är icke en blott tanke i strängare mening, utan en föreställning, en i bild klädd tanke, som har sitt djup deri, att den är i oändlighet uttydbar, sin skönhet deri, att bilden ständigt manar till
50 denna tydning. Och sådane poetiska tankar finnas i denna samling icke få. Endast någon gång kan sägas, att bilden blifvit tvungen och konstlad, till bevis för, att den poetiska tanken der saknas så t. ex. i »Blommornas nytta» och »Lilla isgumman». Men man har deremot att glädja sig af så poetiska stycken, som »Simrith» och »Manalajungfrun», hvilka för många år tillbaka första gången lästes, om vi icke

missminna oss, det ena i Borgå Tidning, det andra i någon den tidens kalender, och som »Salik Sardar Khans maka», m. fl. förut tryckta i detta blad.

Några stycken äro enkla berättelser, såsom »Tre, som flyttade till Sverige», eller blott till någon del ur verkligheten berättade händelser eller samtal, bland hvilka »Facetter af qvinnans lif» åtminstone för Ref. är något nytt. Framställningen i dessa är lika vacker och ledig som diktionen i de egentliga dikterna, hvilken i allmänhet utmärker sig genom liflighet och färg och stundom synes behöfva endast afdelas i versmått för att förbyta dikten i ett skaldestycke.

10

Kanske behöfver läsaren erinras derom, att dessa Teckningar och Drömmar till sitt slag äro nya icke blott i den inhemska litteraturen. Ref. känner åtminstone inga förebilder. Deras titel är derföre också sväfvande, utsäger egentligen icke, hvad de äro. Vi böra tillägga, att namnet genom Förf:s förtroende varit för de i detta blad införda redaktionens val; och vi finna detsamma nu för samlingen bibehållet. Den med innehållet obekanta läsaren har alltså skäl att icke fästa sig vid bokens titel, som icke lofvar något utöfver det hvardagliga; medan den, som sett prof af detta innehåll, vet, att under denna titel erbjudes en läsning lika intagande som rik på frön till eftersinnande.

20

DRAMATISKA DIKTER AF Z. TOPELIUS. FÖRSTA SAMLINGEN. STHLM 1861.

Åter ett af dessa den inhemska litteraturen tillhörande arbeten, som sett dagen på fremmande kust, till ett vittnesbörd om, huru mycket rikare den inhemska litteraturen är, än antalet af den allmänhet i landet, för hvilken litteraturen har ett värde.

Det vore fåfängt att förneka sanningen deraf: Finland har vetenskapsmän och litteratörer i öfverflöd. De sakna en publik i eget land. Här finnes mycket folk, som gör anspråk på bildning; men böcker höra icke till deras bildnings behof. Det kan icke sägas, att deras bildning är för god för den litteratur, som dem erbjudes. Att denna litteratur kan tryckas i utlandet, bevisar för dess värde.

30

Vi veta icke, om det är känt, att Z. Topelius är den mest produktiva skönlitterära författare, Finland någonsin egt. Hans lyriska dikter upptaga ett icke ringa band, de dramatiska räknas, såsom redan ofvanstående titel utvisar, efter tomer, och hans romaner komma att fylla ett artigt antal delar. Troligen skulle han äfven kunna sammanställa en icke ringa samling småskrifter ur sitt tjuguariga publicistiska författarskap. Såsom de lyriska och dramatiska dikterna tryckas äfven romanerna i Sverige. Från den så lastade skrala f. d. brädteatern i Helsingfors hafva vissa af de dramatiska arbetena sökt sig en väg till scenen i Stockholm. »Kung Karl's jagt» har der illustrerat kröningshögtidligheterna, och representationerna af: »Efter femtio år» får man redan räkna efter tietalen.

40

Man kan säga: denna yttre framgång bevisar litet. Hos en förderfvad publik kan visst mycket annat förskaffa en scenisk framställning bifall; men erkänner man hos den åskådande allmänheten ännu någon aktning för det goda, måste den dramatiska dikt, som vinner dess erkännande, äfven innehålla något drag af skönhet. Just det nämnda skådespelet »Efter femtio år» torde likväl icke kunna frikännas från en viss grad af ockrande på den tidsmak, som fann sin tillfredsställelse i det råa brottets betraktande, och som i Sue's och Bulwer's med fleres

50

romaner haft sin näring. Men något här af återfinnes icke i Topelii öfriga dramatiska arbeten.

Topelius lånar icke sina ämnen hvarken ur historien eller ur andras dikter. Hans fantasi skapar dem fritt; och man har skäl att redan beundra denna lätthet att dikta. Äfven när han en gång, i *Prinsessan af Cypern*, stöder sig på en gifven saga, behandlar han den med full frihet. Det synes, som om det icke skulle kosta författaren den minsta möda i verlden att få ihop ett antal scener efter behag. Här ifrågavarande första samling innehåller fyra stycken: *Titians första kärlek*, *Ett skärgårdsäfventyr*, *Veteranens Jul* och *Prinsessan af Cypern*. Man kunde med afseende på anledningarne till deras uppkomst, af Förf. framställda i en tillegnan till F. Pacius, kalla dem alla för tillfällighetsstycken. De löpa synbarligen också så lätt af stapeln, att man gerna tilltror Topelius förmågan, att låta dem följas af andra, när helst så begäres.

Titians första kärlek och Veteranens Jul äro små sceniska bilder, utan karaktersteckning och utan egentlig intrig, egnade åt förherrligandet den förra af konsten, den senare af 1808 års krigares patriotism. Med några raska drag ställes saken i det ljus, den skall vinna. Titian är blott representanten för den inspirerade konstnären, som ännu kastas mellan tviflet på sin förmåga och vissheten om att dock redan ega idealet närvarande för sin blick. Veteranen är likaså den gamla, om värdet af sitt lifs arbete säkra soldaten i allmänhet. Bipersonerna finnas der, för att gifva saken dess erkännande, representera allmänheten, medan de handlingar som föra dem dertill hända bakom scenen. Men hufvudpersonerna äro såsom representanter väl tecknade, och bipersonernas roller med konstnärlig beräkning väl valda. Man kunde ur Veteranens Jul uppräknat många små drag, som alla hafva sin betydelse. T. ex. att veteranen utan vidare hyllas af det unga släktet, soldatgossen, medan det gamla, mor Brita, behöfver en särskild tacksamhetsskuld för att värdera honom, och först, då han befinnes blifva försörjd af Finska folket, kommer till insigt i, att han måtte vara något annat, än blott en gammal gubbe. Läger man härtill den bildrika och lediga versens omklädnad, så bevisa äfven dessa småsaker, att de gått ur en skalds hand.

Skärgårdsäfventyret är beräknadt blott på äfventyr, och handlingen kastar sig verkligen med en förbluffande bekymmerslöshet från scen till scen. Hvad stycket är på tiljorna känna vi icke. Kanske kan spelet göra det till ett gladt äfventyr; men att läsas är det icke gjordt, och någon tanke kan deri icke upptäckas – en brist, som äfven innebär bristen på poesi, och som derföre i Topelii arbeten är alldeles ovanlig.

Deremot är *Prinsessan af Cypern* ett äfventyr af annat slag, luftigt, poetiskt fattadt. Man kan, när man läser det, knappt öfvertygas, att det icke gjort lycka på scenen, beledsagadt, som det varit, af Pacii musik. Men visst är, att ett stycke som detta måste spelas med en ledighet och finess, som något så när svarar emot dess luftiga lynne.

Det anknyter vid Kalevalasagan om Lemminkäinen. Men redan idén att förlägga »den onämnda ön» till Cypern och att ställa dessa två motsatser, Finlands frostiga ödemark och Afrodete's solomgjutna ö tillsammans, ger uppslag till en rik poetisk behandling. Man kan väl med afseende på det dramatiska intresset tveka, huruvida det icke blir något för mycket af det goda, att, efter det Cyperns herrskarinna lyckligen kommit till Finland och lika lyckligt blifvit återtagen, ännu en gång sammanföra henne och Lemminkäinen, öfverhufvud att åter föra åskådaren bland den Cypriska skaran, som numera ingenting har att

uträtta. Ty att göra Cyperns invånare till vittnen af Lemminkäinen's befrielse ur Tuoni's boningar, synes icke varit nödvändigt. Deras drottning blir i dessa scener mera sentimental, än hvad som just hör en Cyprisk dame och hela styckets anda till. Och då Lemminkäinen återkallas till lif, måste det förvåna åskådaren att se henne helt likgiltig vid återseendet. Likaså kan man anse det för orätt, att Förf. ställt Lemminkäinen's död utom allt sammanhang med det egentliga äfventyret i stycket. Det hade varit lätt, att ställa lappen Ulappala's trollpil i Cyprerna's tjenst och göra prinsessans befrielse beroende af den och hjeltens död.

10

Men afser man från dessa ojemnheter i planen, så är »sagospel» rikt på målande situationer. Lemminkäinen's karakter är icke lätt behandlad, emedan ett hufvuddrag i densamma är lättsinnet, således hvad man vanligen kallar karaktterslöshet. Det, som kanske icke nog i sagospel träder fram, är det djerfva dödsföraktet, hvilket jemte kärleken till modren är egnadt att adla densamma. Lemminkäinen talar sjelf hvarjehanda om sin krigslust och sina krigsplaner, men deraf ingår mycket litet i styckets handling. Man kan säga, att styckets art fordrar mindre karakterer, än situationer, såsom i sagan föranledda af underbara, omotiverade tilldragelser. Men så alldeles fantastiskt har dock Författaren icke behandlat ämnet. Man ser, att förvecklingen har sin grund i Lemminkäinen's fantastiska lynne. Och det kan väl af styckets sagonatur försvaras, att detta är mera antydt, än utveckladt.

20

Med känd lätthet och rikedom har Förf. klädt sitt sagospel i välljudande, rimmad vers – full af sköna partier, ehuru icke alltid fri från jämförelsevis betydelselösa vändningar för meterns och rimmets skuld.

OM FÄNRIK STÅLS SÄGNER. BETRAKTELSE AF FREDR. CYGNÆUS. HFOR 1861.

30

Förf. har genom denna motiverade uppskattning af Sägnernas poetiska värde för alla sina landsmän betalat en skuld till Sägnernas skald. Huru allmänt än bifallet må vara, är det icke genom Påhls och Pehrs tycke en skald lefver i historien. Det kommer en dag, då äfven den skönaste sång icke mera är känd af andra, än de sångens vänner, som studera den, för att begripa dess skönhet. Mången dikt har förtjust sin samtid, utan att i en efterföljande tid någon annan än forskaren minnes densamma, och som äfven i hans ögon dåmera eger blott ett jämförelsevis ringa värde. Andra åter äro oföränderligt sköna, ehuru den stora mängden icke mera om dem någonting vet; men de lefva i litteraturens historia, och hvarje ny tid går åter till dem tillbaka, för att ånyo uttyda deras skönhet. När samtiden sträfvar till detta begripande, arbetar den framtiden i händerna, medan den tillika mer eller mindre anticiperande framtidens dom sålunda lär sig känna, hvari det odödliga i dessa sånger består. För mängden af läsare är väl denna insigt likgiltig. Den läser och njuter, såsom den njuter af lifvet, utan att tänka deröfver. Väl öfvar den gerna kritik – vid tébordet. Men för det slags kritik, hvarom i det föregående varit fråga, är denna tévattenskritik fremmande. Den senare anser den förra öfverflödig; ty huru skulle denna kunna innehålla något annat, än hvad för tévattenskritiken redan är afgjord sak! Och finnes i den något annat, så – orkar man ej läsa det. Det är »bara prat» – men tévattenskritiken är detta icke.

40

50

Att uppträda såsom kritiker med studier och insigt, är derföre desto

otacksammare, ju färre läsare i ett land icke höra till mängden. Också F. Cygnæus torde få räkna jernförelsevis få läsare, hvilka veta att uppskatta värdet af ett arbete, sådant som det ifrågavarande, och af den insigt och talang, med hvilka det är utfördt – detta oakadt, enligt Hr C:s egen försäkran, hundradetals studenter i detalj studerat den stora kritikern Lessings skrifter. Sannt är dock, att Hr Cygnæus torde hafva att tacka sin egen lärareverksamhet för flertalet af de få läsare, som med upplystare omdöme komma att läsa hans bok.

10 Författaren sätter Sägneras utmärkande poetiska förtjenst främst i tre omständigheter: att skalden i dem, såsom i de egentliga Episka dikterna, uppsöker det mensklige värdet äfven under tiggarens trasor; att han med en så öfverlägsen förmåga individualiserat de personligheter, sången framställer; samt att han med humor behandlat dessa personligheter, sålunda undvikande att förfela skildringens verkan genom att i deras uppträdande och i det Finska krigets små förhållanden inlägga anspråket på en världshistorisk betydelse. I första hänseendet har Runeberg diktat i sin tids, i den nyare tidens öfverhufvud anda; i det andra, som åt Sägnera ger en öfvervägande dramatisk karakter, har han följt det antika dramats spår och ådagalagt en förmåga, som
20 eljest brister i all Svensk poesi. Den tredje omständigheten åter vittnar för den säkra blick, hvarmed skalden uppfattat sitt ämne.

Detta är, så vidt vi finna, det hufvudsakligaste i Förf:s bedömande. Att han derjemte icke förbisett Runeberg's poetiska förmåga i öfrigt, hans klara naturbetraktelse, mästerskapet i den poetiska formen, o. s. v., öfverhufvud Sägneras lyriska momenter behöfver icke erinras. Men ur »Betraktelserna» har läsaren äfven mycket annat att lära, emedan Förf. med det vetande, som i så rikt mått står honom till buds, vid hvarje steg upplyst sina yrkanden genom jernförelser hemtade från den Europeiska poesins historias hela område. Framställningen är
30 dessutom lika bildrik som tankerik. En ganska snillrik man sade engång om Cygnæi stil: »Läser man, hvad en mängd andra författare skriva, så är den enas stil precis den samma som den andras. Det är enformigt och platt. Det är ingen stil. Men slår man upp en bok af Cygnæus, känner man igen författaren på hvarje blad; det är originalitet i stilen som i tankarne.» Denna originela stil har föga i något annat Förf:s arbete framträdt i en vackrare och mera vårdad form än i närvarande skrift. I hvarje annat land skulle man glädja sig öfver att för en sådan skalds arbeten ega en sådan kritik. I Finland är af orsaker, som vore allmänheten alltför bittra att höra omtalas, förhållandet ett
40 annat.

För vår del bekänna vi, att vi skulle blygas öfver att, såsom skett, med blott några rader hafva helsat andra delen af Fänrik Stål's Sägner, om icke kännedom derom, att Cygnæus var sinnad utgifva här ifrågavarande skrift, hade afhållit oss från att enligt yttrad afsigt senare uppfylla en pligt, som vid sagde anmälan tidens korthet hindrade oss att efterkomma. Vi ville icke gå en insigtsfullare uppskattning af Sägneras betydelse i förväg. Också hafva vi nu, då denna ligger framför oss, endast ett par erinringar att göra.

50 Med rätta lägger Hr Cygnæus stor vikt på Runeberg's förmåga att individualisera. Han fäster uppmärksamheten derpå, att i det antika dramat de uppträdande personernas öden förutsättas såsom bekanta. Dramat behandlar blott den ena eller andra till dem hörande tilldragelsen. Så förhåller sig äfven med Sägnera. Läsaren känner Finska krigets gång, vet, hvilka män Döbeln, Adlercreutz, Sandels o. s. v. voro. Runeberg beskriver aldrig något häraf. Han koncentrerar blott

personens allmänna tanke- och handlingssätt i ett dennes enstaka uppträdande och idealiserar i detta karakteren så, att läsaren ur dikten får en klarare uppfattning af personen, än ur den historiska berättelsen.

Det är dock klart nog, att just genom detta förhållande personen i fråga för den, som känner krigets historia, blir en helt annan, än t. ex. för en fremling, för hvilken denna ringa episod i världshändelserna är en obekant tilldragelse. För att förstå det antika dramat, behöfvas historisk läsning och kommentarier i mängd. Detsamma borde vara fallet med en fremling, som läser Sägnera. Men i dessa kommer vanligen omgifningen dertill, för att förklara, hvad hufvudpersonerna äro. Döbeln vore vid Juutas icke den han är, om icke läsaren såge den »i trasor klädda hären» och trumslagar Nord och Rekryten m. fl., Der denna omgifning mindre framträder, der måste individualiseringen vara mindre framstående för den, som saknar det historiska vetandet om personen. Dikten har då sin skönhet af den episka framställningen och af de lyriska momenterna i densamma. 10

Men detta gäller de egentliga historiska personligheterna, de mest framstående i hären. De deremot, hvilka Hr Cygnæus kallar »de mindre», Sven Dufva, N:o 15 Stolt, Trosskusken m. fl. med dem har historien ingenting att göra; de äro diktens skapelser, hvilka dock historien i uppfattningen af det hela får taga sig till efterrättelse. I deras framställande bör skaldens förmåga att individualisera åtnjuta sin fulla rätt; ty i dem individualiseras det Finska folket, åtminstone den Finska krigaren. Hr Cygnæus glömmar icke, att de äro sådane Finsketens representanter. Och förhåller det sig så, som han antyder, att dessa i Sverige vunnit mindre anklång, så kommer sig detta af särskilda anledningar. Men vi skulle tro, att det är denna hos dem framträdande nationela karakter, som bör göra dem till något nytt i verlden, och som i sin mon bidrager, att gifva Sägnera deras originalitet. Sådane soldater har verlden ännu aldrig sett. Vi mena naturligtvis icke: så tappra, så härdiga; en sådan nationalfåfänga vore inbillskhet. Men dessa soldater hafva alla af Fieandt's natur, att sköta kriget lika som arbetet på eget hemman. Det är pligt; det skall göras; och när de engång komma i farten, är deras arghet stor och vådlig. Eljest lugna, godmodiga, menskliga, med en varm känslas ådra på djupet, som vid sina tillfällen skymtar fram, kan det i ett sådant arghetens moment hända, att de med riktig fröjd stöta bajonetten i fiendens bröst. Mera än andra soldater veta de, att det är sina hem de försvara. Ty de äro egentligen fredliga bönder. De älska icke kriget. Tapperhetsmedaljen kan väl fägna dem. Men de skulle gerna gifva bort den, för att få komma hem till torpet, ehuru ingen af dem, äfven då det står honom fritt, går dit, så länge kriget varar. Det ena först; det andra sen. Arbetet är icke ännu undangjort; fienden är ännu i landet; och äfven detta arbete, icke blott torpets skötsel, hör till deras tjenst. 20 30

Denna karakter utbreder sig äfven öfver dem Hr Cygnæus kallar »De medlersta», det lägre, genuint Finska befälet. Sådane krigare som Fieandt, med piskan och pipsnuggan, eller såsom Törne, hvilken ser efter hålet af kulan först på ena rockskörtet, sen på det andra, och först derefter hinner blifva arg, sådane har verlden icke förut hört talas om.

Man må hålla dem mot Franska soldaten, som älskar kriget för dess vexlingars skuld och för dess *gloire*, eller mot den Engelska, som står fast, emedan han är Engelsman. Äfven den Svenska har något af vikingalynnet och dessutom Sverges historia. Den Finska egde till och med föga af traditioner – dock något från Parkumäki och Walkiala. 40 50

Vi hafva redan engång förut antydtt vår åsigt, att Duncker's utmär-

kelse var blott den superlativa graden af den Finska krigarens. Hans bref visa, att han önskade kriget långt bort. Han ville icke alls vara med. Men när detta icke kunde hjälpas, och han var tvungen göra sitt till, ville han göra det som en man; och det framlyser tydligt nog, att, när han så gjorde, hvad i mensklig förmåga stod, han icke gerna tålde sin öfverman. Han såg, att andra offrade mindre, och han antyder, att han icke nog erkändes – han hade fiender i egen här, såsom skulle han icke haft nog af dem i fiendens. Hvad som skilde honom från de andra, synes varit, att hans lynne alltid höll sig vid kokpunkten; han behöfde icke se på *båda* rockskörtena, för att blifva arg.

10 Vi behöfva icke erinras derom, att vi i det sagda framhållit företrädesvis den sida, som gjort Sägneras hjeltar till föremål för en humoristisk behandling. Derpå är ingenting förloradt. De voro dessa samma män kärleksfulla gemåler, fäder och bröder; de voro män, hvilkas hjertan rördes af hvarje menskligt lidande. Det var en sak, som de i det längsta vägrade räkna bland möjligheter, ehuru ingen verklighet gjorde dem svaga. De kunde icke tänka sig sitt fädernesland under ett nytt välde. Och många dogo oomvända; de väntade en morgondag. Denna tro var spetsen af deras patriotism.

20 Också ser ingen i Fänrik Ståls Sägner, hvad af denna strid följa skall. Det är skalden och hans hjeltar nog, att den blifvit ärligt utkämpad. Och Hr Cygnæus är säkert den första att medgifva, att denna brist på ett slut är en dramatisk brist. Men slutet är derföre icke mindre poetiskt. Det lemnar möjligheternas vida rike för fantasin öppet.

J. V. S.

30 36 TILL VÄN C. R. E. *Litteraturblad n:o 11, november 1861*

Kärkommet var Ditt bref. Du vet det: ord af Din hand har jag icke sett sedan flera år; och det gläder att nu se dem lika vänfasta och öppna som för tietal år tillbaka.

40 En strof i brefvet vill jag här offentligen besvara, emedan svaret icke är för Dig ensam. Den lyder: »Men du säger ingenting till försvar för nationen, att den utöfvat sin rätt, gjort sin pligt», nemligen genom reservationerna vid utskottsvalen. Och brefvet antyder, att detta väckt missnöje med Litteraturbladet.

Att de, hvilka Du menar med nationen, borgerskap och prester, skulle behöfva försvar, kan väl icke ordagrannt vara meningen. Den, som utöfvar sin rätt och gör sin pligt, måste väl sjelf veta, att han gör, hvad som af ingen menniska på jorden behöfver försvaras. Men är Din mening, att sådant icke i Litteraturbladet blifvit prisadt, så är anmärkningen visserligen riktig, ehuru jag icke inser att underlåtenheten är ett fel, så länge om saken intet vidare kunnat sägas.

50 Om Du ser till, så utkom Litteraturbladets Majhäfte först i början på Juli. Då var det genom Reskriptet af den 24 April upplyst, att Utskottets uppdrag är endast en komittés. Litteraturbladets råd till förtroende med afseende på detsamma grundade sig dessutom på kännedom om, i hvilken form frågorna skulle komma att föreläggas Utskottet, nemligen icke i form af lagförslag. Du finner nemligen, att Kejs. Senatens protokoll, hvori Utskottsfrågorna innehållas är af den 4 Maj. Jag visste det dessutom då lika säkert, som jag vet det nu, att